

Скритими означеннями є численні атрибутивні групи, які використовуються в науково-технічних матеріалах у великій кількості. Адаже назвати конструкцію як *ein zusammengesetztes und aus Funktionselementen aufgebautes Funktionssystem* - це все одно, що визначити її як *eine Funktionssystem, die zusammengesetzt und aus Funktionselementen aufgebaut ist*. Подібні означення дають змогу вказати на найрізноманітніші ознаки об'єкта чи явища.

Отже, термін повинен бути однозначним і незалежним від контексту. Він повинен мати своє точне значення у всіх випадках його вживання в будь-якому тексті, щоб користувачам терміна не приходилося вибирати із можливих значень його вживання. Відповідно, термін не повинен мати синонімів і бути частиною чіткої логічної системи. Термін повинен бути лише об'єктивним найменуванням, без будь-яких побічних смислів, які б відволікали увагу спеціаліста і вносили елемент суб'єктивності. Терміну „протипоказані" емоційність, метафоричність, наявність будь-яких асоціацій.

Описані вище лексико-граматичні особливості науково-технічних текстів безпосередньо впливають на комунікативний характер таких матеріалів, який потрібно передати при перекладі. Виявлення мовленнєвої специфіки того чи іншого типу мови або функціонального стилю відбувається в рамках спеціальної теорії перекладу для визначення впливу цієї специфіки на процес перекладу, на характер і способи досягнення еквівалентності при перекладі матеріалів конкретного виду. Ступінь такого впливу залежить не лише від лексико-граматичних особливостей оригіналу, але й від їх співвідношення з аналогічними явищами в мові перекладу. Хід і результат перекладацького процесу багато в чому визначається тим, якими загальними і відмінними мовленнєвими рисами володіють аналогічні види матеріалів двох мов. Тому за описом характерних особливостей матеріалів науково-технічного стилю в сучасній німецькій мові потрібно досліджувати особливості мовної специфіки в порівнянні з українськими текстами, які належать до цього стилю, що є предметом подальших наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вопросы теории и практики перевода научно-технической литературы. – Пенза: Дом НТП, 1991.
2. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. – Част. 1: Граматичні труднощі. – К., 1999.
3. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. – Част. 2: Термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. – К.: Кременчук, 1999.
4. Кияк Т.Р., Огуй О.Д., Науменко А.М. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с
5. Пыриков Е.Г. Коммуникативные аспекты перевода и терминологии. – Методическое пособие. - М.: ВГПЦ - Всероссийский центр переводов, 1992. – С. 23.
6. Цвиллинг М.Я. О двойной функции родного языка при обучении чтению и переводу иноязычного текста / Иностраный язык для научных работников. Теория и практика преподавания. – М., 1978. – С. 34.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Белих – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: міжкультурні проблеми перекладу.

СПІВВІДНОШЕННЯ СЛЕНГОВОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ: ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

Катерина БОНДАРЕНКО (Кіровоград, Україна)

У статті визначено деякі особливості співвідношення сленгової лексики української та англійської мов, з'ясовано принципи добору еквівалентів у субстандарти досліджуваних мов.

The article identifies Ukrainian and English slang correlations, it finds out equivalents matching principles in substandard lexical systems of the languages under investigation.

Активізація використання лексичного субстандарту в публіцистиці, мас-медійному просторі, політичному дискурсі тощо робить нагальною проблему лексикографічної фіксації сленгових лексичних одиниць (далі СЛЮ).

За мету дослідження поставлено з'ясування особливостей співвідношення сленгової лексики української та англійської мов, що може стати у пригоді перекладачам-практикам, а

в перспективі дозволить виокремити принципи укладання двомовних словників українського й англійського сленгу.

На проблемі відсутності саме такого типу словників наголошують, зокрема, професіонали, для яких це питання не є теоретичною, відірваною від життя проблемою, як-от Валентина Левицька, літредактор відділу дубляжу на каналі “1+1”: “Передусім намагаємося подати адекватний (живий) переклад – такий, щоб глядач не звертав уваги, якою мовою говорять герої фільму (серіалу)... Майже всі на початку роботи мали однакові проблеми: жаргонна (в нашому розумінні суб (нон)стандартна. – прим. наша – К.Б) – жива – мова... Щоправда, нерідко нам закидають, мовляв, наш переклад надзвичайно делікатний, навіть цнотливий. Працюємо над цією вадою: вивчаємо всі можливі засоби, якими можна влучно передати дух фільмів, бо словники завжди відстають від життя. Все рухається вперед шаленими темпами, і нам часом доводиться послугоуватися словами й поняттями, які ще не ввійшли у словники” [2].

Найочевиднішою з причин відсутності такого типу лексикографічних видань є, на наш погляд, нерівномірний розвиток британської та української лексикографії взагалі та “сленгографії” зокрема. Звичайно, це пов’язано з певними екстралінгвальними факторами, які докладно розкриваються в працях В.М. Мокієнка, Л.О. Ставицької та інших дослідників [7; 12]. Радянська доктрина, яка реалізовувалась, зокрема, й у лінгвістиці, виключала сленг з поля зору дослідників як об’єкт, властивий виключно англійській (значно меншою мірою французькій та німецькій) мовам. Надзвичайно показовими в цьому контексті виступають спостереження В.М. Крупнова щодо прагнень упорядників “*The Oxford English-Russian Dictionary*” надати російський еквівалент англійському висловлюванню “*I copped him over the head*” фразою “*Я трахнул его разок по башке*”: “Досить ризикованою виглядає спроба укладачів цього словника передати англійський сленг та жаргон відповідними російськими варіантами, що робиться не завжди зважено та коректно. Результатом цього стає надуманість деяких перекладів” [6, с. 45].

Зауважимо, що, за браком вітчизняних лексикографічних видань, перекладачі та редактори звертаються до відповідних словників спорідненими мовами, що пояснює залучення до аналізу і російських словників. На перший погляд, значно полегшити працю перекладача міг би “*Англо-Русский словарь американского сленга*” за редакцією Т.Ротенберга та В.Іванова [9]. Однак насправді він виявляється одномовним словником з перекладеними російською визначеннями англійських сленгових лексичних одиниць (СЛЮ). На сучасному етапі значну користь для перекладача може становити “*Англо-русско-английский словарь "Разговорная лексика и сленг"*” під загальною редакцією А. Федіної. Зазначений словник, як і попередній, містить переклад російською дефініції вихідної лексеми, наприклад, *coffee cooler* ‘*нерадивый солдат*’, але при цьому наводиться приблизний стандартний еквівалент ‘*симулянт*’ і лексема з російського субстандарту ‘*сачок*’ [1]. Як бачимо, з трьох тлумачень сленгізмом виявляється лише останнє, тобто, екстраполюючи це спостереження на вихідну СЛЮ, робимо висновок, що англійській лексемі *coffee cooler* може відповідати лише сленгізм *сачок*. Насправді ж, навіть українські словники субстандарту (набагато менші за обсягом, аніж російські) фіксують щонайменше 4 СЛЮ, тотожні за семним складом: *косар* мол., крим., жарг.-ірон. ‘*той, хто намагається уникнути служби в армії*, *косяк* мол. ‘*людина, яка уникає виконання певних обов’язків, прикидаючись немічною, хворою, роботи*’, *філон*, *сачок* [5].

Суттєвим кроком у вирішенні проблеми перекладу сленгової лексики можна вважати вихід словника “*Дополнение к русско-английским словарям*” (упорядники О.Л. Буряк, М. Берді, В.С. Єлістратов) [3]. В зазначеному лексикографічному виданні, окрім спроб підбору еквівалентів науковій термінології, яка стрімко входить до корпусу загальнорозмовної мови (*вебсайт*, *овердрафт* тощо), лексем з неосемами (*знаковий*, *фігурант* тощо), аббревіатур (типу *ДНД*), міститься значна кількість сленгових лексичних одиниць на кшталт *тормоз* ‘*дурак, человек с замедленной реакцией*’, *ужастик* ‘*фильм ужасов*’, *фазенда* ‘*дача*’, *фшишка* ‘*шутка, что-то веселое, озорное*’ тощо. Автори зазначеного словника справедливо відзначають, що “випадки повного збігу (еквівалентності) лексичних одиниць у всьому обсязі їхніх значень у вихідній мові та мові перекладу є надзвичайно рідкими” [3, с. 6]. Саме

тому у пошуках відповідника перекладач має вдаватися до “семантичної інженерії перекладу”, тобто, конструюванню, генеруванню як денотативних, так і конотативних змістів.

На засадах аналізу біля 650 лексико-семантичних варіантів російської мови авторами було виділено наступні види перекладацьких відповідностей:

1) близькі відповідники (еквіваленти): *монтировка* = *a tire iron*;

2) практичні відповідники (умовні еквіваленти з відсутністю збігу у конотативних значеннях та /або деяких аспектах денотативного значення): *кинуть кого-л.* = *to stiff sb*;

3) функціонально-комунікативні аналоги (результат власне контекстуальної “інженерії” змістів або “семантичної інженерії перекладу”: *авось* = *blind trust in sheer luck / divine providence / faith in serendipity*;

4) тлумачення або описи-дефініції (при неможливості підбору або створення перекладацьких відповідників): *голубой огонёк* = *a popular New Year's Eve show*;

5) переклади-кальки: *новые русские* = *new Russians*;

6) переклади-транскрипції / транслітерації: *Дума* = *the Duma*.

Незважаючи на безумовну цінність проаналізованого лексикографічного видання, яка виявляється як у підборі матеріалу, так і в намаганні визначення певних теоретичних засад підбору відповідників а відтак і принципів укладання словників субстандартної лексики, останні, у проекції на сленг, потребують певної корекції. Найбільший інтерес для сленгової лексикографії становлять перша та друга відповідності, адже вибір з решти до певної міри можна назвати “капітуляцією” перекладача як носія певної мови. При цьому відсутність у мові перекладу еквівалента або практичного відповідника не означає автоматичного зниження якості перекладу, але вибір стратегії стає суб’єктивним фактором, зумовленим особистістю та майстерністю перекладача. Прикладом цього може бути залучений нами для подальшого аналізу переклад анімаційної стрічки “Cars”, здійснений Олексом Негребецьким і схвально оцінений як критиками, так і пересічними глядачами [4; 8; 13; 14].

Сленг є універсальним феноменом, наявним тією чи іншою мірою в усіх природних мовах світу, що не заперечує його лінгвокультурну зумовленість. Універсалією є не лише його присутність у корпусі тієї чи іншої мови, але й тенденції до вияву в тій чи іншій сфері буття людини (наприклад, активізації при неформальному спілкуванні), а також (що є чи не найважливішим в контексті нашого дослідження) актуалізація у номінуванні певних фрагментів дійсності (йдеться про надлишкову лексикалізацію частин людського тіла, особливостей поведінки, характеру тощо). Враховуючи останнє, можна припустити, що, якщо фрагменти дійсності, які активно номінуються сленгом загалом є тотожними, підбір еквівалентів не виглядає настільки неможливим, хоча й потребує врахування певних аспектів.

Найважливішим, напевно, є **тотожність семного складу СЛЮ** порівнюваних мов. Так, наприклад, українські лексеми *диня, гарбуз, качан, кавун* ‘голова’ можуть вважатися відповідниками англійській СЛЮ *bean* ‘голова’, але при цьому за семним складом не є тотожними лексемі *onion*, яка, окрім значення ‘голова’, містить додаткові значення ‘мізки, здоровий глузд’, а відтак, імовірно, виступатиме відповідником до українських СЛЮ *криша* мол., жерм. жарт.-ірон. ‘голова, мізки, здоровий глузд’ або *дах* мол., жарт. ‘голова, мізки, здоровий глузд’.

Інколи, щоправда, у процесі перекладу стовідсотково тотожний варіант поступається місцем неповному відповіднику з більшим експресивним потенціалом. Так, при перекладі діалогу героїв анімаційної стрічки “Cars” англійському: “ – *How 'bout some organic fuel? - That **freak juice**?*” відповідає: “ – *А домашнього бензину? – Отої **бормотухи**?*”. Англійська СЛЮ *freak juice* є варіантом сленгізмів *torpedo juice* ‘міцний самогон’ та *jungle juice* ‘алкогольний напій, особливо дуже міцний або вироблений нелегально’. Натомість *бормотуха*, згідно зі словником Л.О.Ставицької, – це ‘дешево вино низької якості’, а еквівалентами зазначених англійських СЛЮ є *самограй* жерм. ‘самогон’, *смердогон* жерм. ‘самогон’, можливо, *коньяк* “*Три гички*” жерм. ‘самогон гарної якості’ [5] тощо.

В питанні визначення співвідношення компонентів семантичного комплексу, безумовно, слід враховувати й відтінки значення, тобто **конотативний компонент (конотеми)** [10]. В

такому випадку лексеми типу *хліборізка*, *хлібальник*, *гризло* у значенні 'рот' не можуть уважатися еквівалентними англійській СЛЮ *tush* 'рот' (вірогідно від діалектизму "кришити, давити"), навіть незважаючи на спільність денотату та схожість мотивів номінації. Йдеться про те, що наведені українські сленгізми, на противагу синонімічним *бульбоїд* мол., жарт. 'рот', *жувальник* мол., жарт. 'рот', *гиготальник* мол., жарт. 'рот' в українському неформальному дискурсі вважаються вульгарними, а відтак такими, конотативний відтінок значення яких не є співвідносним зі значенням англійських відповідників.

Показовим у цьому контексті є діалог героїв стрічки "Cars": " – *You need a little R and R. Recharge the old batteries. But you know, after a while, why didn't you go back? - I fell in love. - Oh. - Yep. - Corvette? - No. I fell in love with this*" та його переклад українською: "Іноді треба спинитись, підзарядити акумулятори. Але з часом? Чого ти не вернулась? – Я закохалась. - О! – Так. – Якийсь мерс? Ні. Я закохалась в ось це". Лексична одиниця *мерс*, використана в якості відповідника лексемі *Corvette*, незважаючи на те, що, на відміну від англійської, є сленгізмом, містить схожу конотацію – "високої якості, гідне захоплення (а відтак і ревности з боку головного героя! – прим. наша – К.Б.)". Натомість марка "Corvette" на українських теренах є маловідомою, а відтак такою, що не несе конотативного навантаження, а отже, не спроможною виконувати відповідну експресивну функцію.

Наступним аспектом, який безумовно, має братися до уваги при доборі відповідників є, звичайно **часовий аспект**, адже, наприклад, російська лексема *ништяк* на сьогодні вважається застарілою, характерною для покоління, яке "хіпувало" в 70-80-ті роки ХХ століття. Тому відповідником для неї могла б стати також застаріла СЛЮ американських хіпі *groovy*. Як правило, британські словники фіксують застарілі сленгові лексеми, супроводжуючи їх примітками *dated*. На жаль, за відсутності в українській лексикографії ustalених традицій фіксації сленгових одиниць, при доборі українських СЛЮ перекладачеві доводиться спиратися на майже виключно на власний досвід. Інколи при доборі відповідника перекладачу доводиться вдаватися до навмисного залучення застарілого сленгу задля відтворення відповідної атмосфери. Так, намагаючись передати колорит провінційного містечка, консервативність його мешканців, при відтворенні анімаційної стрічки "Cars" Олекса Негребецький передає репліку "*The sixties weren't good to you, were they?*" українським "То ти, мабуть, обкурився, хінак", залучаючи лексему *хінак*, яка вже стала архаїзмом не лише в Америці та Європі, звідки поширився рух хіпі, але й на теренах колишнього Радянського Союзу.

Однією з визначальних характеристик сленгізму є його експресивно-емотивна та евалюативна семантика, яка, не в останню чергу, зумовлена **походженням** СЛЮ. Загальноновизнано, що за своїм походженням більшість сленгових лексичних одиниць - це колишні жаргонізми та арготизми, що часто-густо є причиною не лише термінологічної, але й фактичної плутанини з визначенням особливостей зазначених мовних феноменів. Звичайно, коли йдеться про етимологію лексичних одиниць взагалі, та сленгових одиниць зокрема, дуже складно безпомилково виявити весь ланцюжок міграції з однієї лексичної підсистеми до іншої, що й виявляється, зокрема, в примітках, які подаються Л.О. Ставицькою до субстандартних лексем в "Короткому словнику жаргонної лексики української мови": *шнобель* крим., мол., жерм., жарт. 'ніс', *кегля* крим., мол. 'руки, пальці', *хавало*, *хава*, *хавальник*, *хавло*, *хайло* крим., мол., зруб. 'рот', *амбразура* крим., мол. 'рот'. Так, примітки крим. означає, що лексема походить з жаргону кримінальних злочинців, мол – з загальномолодіжного жаргону тощо. Звичайно, "кримінальне", "військове" або "наркоманське" походження лексеми не може не впливати на її функціонування в загальному вжитку, що відбивається насамперед у конотативних відтінках значення, необхідність врахування яких при доборі відповідників розглядалася нами вище.

У вже згаданому нами перекладі Олекси Негребецького еквівалентом англійській лексемі *show-off* стає СЛЮ *фраєр*, яка і в сучасному українському сленгу містить відчутне кримінальне забарвлення, оскільки походить від кримінального арготизму, що позначає 1) жертву злодія, шулера; 2) людину, яку легко надурити; 3) відповідального працівника, а в сучасному сленгу має, вочевидь, пов'язане з останнім значення 'людина, яка багато з себе вдає і дуже себе любить' [5]. Незважаючи на "кримінальне минуле" і неповну відповідність

оригіналу зазначеного сленгізму, в контексті мультфільму він виглядає досить природно, оскільки використовується у сцені судового засідання, в якому головний герой виступає в якості звинувачуваного.

Ще одним важливим аспектом, який має братися до уваги перекладачем, є **внутрішня форма сленгізму, шляхи його формування**. З урахуванням цього аспекту, близькими відповідниками можуть вважатися СЛЮ *сливи* 'ніс алкоголіка' *strawberry* 'червоний ніс, особливо в алкоголіка', *кавуни/кавунцята* 'жіночі груди', *melons* 'жіночі груди, особливо великі за розміром', *амбразура* крим., мол. 'пот', *ніддувайло* 'пот', *gate* 'пот', *hole* 'пот', *хрюндель* мол., жарт. 'ніс' - *snorer* 'ніс', *сопатка* жрм. 'ніс' - *sniffer* 'ніс'.

Врахування цього фактору, звичайно, відбувається не завжди, але інколи є конче необхідним, особливо у випадках з перекладом художніх стрічок або анімаційних фільмів, де звуковий ряд супроводжується зображенням або малюнком. Надзвичайно показовою у цьому контексті є наступна репліка з мультфільму "Cars": "But remember, all that salt and grime... Can rust your **bolts** and freeze your..." та її український відповідник: "Та повно на трасах солі І можна **болта** приморозити". При перекладі автору вдалося зберегти і зв'язок з автомобільною тематикою (що зумовлено характером стрічки), і "перчинку", яку англійською було передано за допомогою трикрапки (напевно, на увазі малися певні частини тіла, що зазвичай номінуються табуйованою лексикою) і навіть тотожність артикуляції, що зазвичай досягається за допомогою так званого "ліпсінгу", тобто, синхронного вкладення тексту задля отримання повного враження, що персонаж насправді говорить рідною для глядача мовою. СЛЮ *болт*, використана О.Негребецьким, по-перше, означає ту частину тіла, яку можна приморозити (*болт* 'чоловічий статевий орган' [11]), по-друге, лексема утворена від назви технічної деталі (а відтак, пов'язана з автомобільною справою), по-третє, незважаючи на те, що англійську лексему *bolt* було використано у прямому значенні, а українське *болт* у переносному, у кінцевому рахунку це покращує якість вихідного тексту, адже відповідає принципам "ліпсінгу", які, зрештою, спрямовані на досягнення комунікативної мети творців стрічки.

Як бачимо, добір сленгізмів-еквівалентів не є принципово неможливим. Оптимізувати цей процес і покликані двомовні словники, але такі, в яких окрім власне тлумачення сленгової одиниці, фіксування наявного синоніму стандарту, має подаватися (і це, напевно, найголовніше!) максимально широкий перелік еквівалентів або практичних відповідників мовою перекладу. При цьому, на наш погляд, процес формування "правої" та "лівої" частин словника має відбуватися незалежно одне від одного, що дозволить уникнути штучного дорівнювання компонентів. Моделлю для формування такого словника має стати незалежна від зіставлених мов, інтернаціональна система, що містить сукупність знань про дійсність, тобто, певний синопсис, змодельований за семантико-ідеографічним принципом.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Англо-руско-англійський словарь "Разговорная лексика и сленг" [Електронний ресурс] / А. Федина и др. – Polyglossum. – Назва з контейнера.
2. Бондарчук Л. Мовне питання – з ранку до ночі. Про "внутрішню кухню" українського кіноперекладу / Л. Бондарчук // Дзеркало тижня. – 2008. – № 8 (687).
3. Бурак А.Л. Дополнение к русско-английским словарям / А.Л. Бурак, М.Берди, В.С. Елистратов. – М.: ООО «Издательство Астрель»: «Издательство АСТ», 2003. – 96 с.
4. Десятерик Д. "Тачки" з Олексою Негребецьким // Режим доступу: <http://observer.sd.org.ua/news.php?id=9823> 07:30 4.07.2006
5. Короткий словник жаргонної лексики української мови: Містить понад 3200 слів і 650 стійких словосполучень / Л.О.Ставицька.– К.: Критика, 2003. – 336 с.
6. Крупнов В.Н. Лексикографические аспекты перевода / В.Н. Крупнов. – М.: Высш. шк., 1987. – 190 с.
7. Мокиенко В.М. Украинские источники русского жаргона / В.М. Мокиенко // Українське і слов'янське мовознавство. Міжнародна конференція на честь 80-річчя проф. Й.Дзедзельського. – Ужгород, 2001. – С. 365 – 378.
8. Пиркало С. Олекса Негребецький: інтерв'ю для Бі-Бі-Сі // Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2007/07/070728_negrebetskiy_interactive_ak.shtml
9. Ротенберг Т.А., Иванов В. Англо-русский словарь американского сленга / Т.А. Ротенберг, В. Иванов. – М.: "Инфосерв", 1994. – 543 с.
10. Слова, с которыми мы все встречались: Толковый словарь русского общего жаргона: Ок. 450 слов / [под общим руководством Р.И. Розиной]. – М.: Азбуковник, 1999. – 320 с.
11. Словник сучасного українського сленгу [упорядник Т.М. Кондратюк]. – Харків: Фоліо, 2006. – 350 с.
12. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соц. диференціація укр. мови / Л. Ставицька. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
13. Тачки / Cars / Режим доступу: <http://www.litforum.net.ua/archive/index.php/t-593.html>

14. Ященко А. Перекладач Негребецький: І де ж в Україні російськомовній душечці вдовольнити культурні запити? // Режим доступу: <http://www.unian.net/ukr/news/news-229105.html>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Катерина Бондаренко – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри перекладу та загального мовознавства КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: лінгвокультурологія, соціолінгвістика.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ТЕКСТАХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

Наталя ВОЗНЕНКО (Херсон, Україна)

У статті розглянуто особливості функціонування термінологічних одиниць у художньому тексті, визначено основні прийоми перекладу таких термінів у залежності від їх семантичної значущості щодо тексту твору та від стилістичної функції, яку вони виконують.

The functional peculiarities of terms in fiction texts are examined and the basic methods of translation of such terms depending on their semantic significance in the text and the stylistic function they serve are determined in the article.

Фахові мови та їхні термінологічні системи все частіше потрапляють до кола питань, якими цікавляться сучасні філологи. Наука і техніка набувають значення у всіх галузях життя, і це впливає вже не тільки на фахову комунікацію, а й на повсякденне спілкування в усіх його формах, і на загальнолітературну мову. Поряд із цим, інтенсивне й всебічне вивчення питань термінології призводить до того, що деякі поширені серед лінгвістів думки набувають нового сенсу, а іноді й втрачають колишніх прихильників. Це стосується, наприклад, відомого вже в 60-70-ті роки минулого століття твердження про те, що термін є незалежним від контексту номенклатурним знаком, який при перекладі має замінюватись без жодних проблем відповідним за змістом знаком у мові перекладу, й тлумачення спеціальних текстів у найближчому майбутньому можна буде цілком надати комп'ютерам [13: 159]. Сьогодні ж більш популярною стає думка про те, що точність та однозначність термінів (навіть у межах однієї терміносистеми), як і існування повних термінів-еквівалентів в інших мовах, становить собою не правило, а, скоріш, виняток з нього [11: 1].

Особливий статус термінології поступово нівелюється, оскільки дедалі все важче стає відмежовувати спеціальну лексику від загальноповсякденної. Це пояснюється зокрема й тим, що, хоча кожна термінологія є особливим, зорієнтованим на точність та однозначність словником певної фахової мови, та кожна фахова мова завжди лишається складовою частиною відповідної загальнолітературної мови.

Слід зазначити, що проблемам термінології взагалі та перекладу термінів зокрема присвячено низку праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких: Белогуб А.Л., Дрозд О.М., Дружб'як С.В., Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б., Квітко І.С., Костенко Л.М., Кузнєцова Н.А., Ракшанова Г.Ф., Сологор І.М., Arntz R., Mounin G. та ін.) [1; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13]. Але питання про особливості функціонування термінів у художньому тексті та про специфіку їх перекладу належить до числа мало вивчених, хоча і розглядалось деякими вченими, зокрема С. Влаховим та С. Флориним [2: 273-313].

Натомість актуальність цього питання зумовлена, з одного боку, розповсюдженістю термінологічної лексики майже в усіх мовних стилях та жанрах: терміни зустрічаються не тільки в своєму природному середовищі – науково-технічних текстах, а й у науково-популярних та науково-фантастичних творах, у суспільно-публіцистичній літературі, в белетристиці й, навіть, у поезії. З іншого боку, терміни в художньому тексті суттєво відрізняються від термінів у науково-технічних текстах, оскільки виступають насамперед стилістичними засобами, тобто виконують різноманітні художні функції, передбачені автором твору, хоча й не втрачають при цьому своєї номінативної ролі. Цим пояснюються і відмінності при перекладі таких термінів, коли подекуди перекладач вимушений відступати від головного правила – перекладати термін терміном, й вдаватися до різного роду перекладацьких трансформацій, а іноді й до нульового перекладу.

Отже, дана стаття присвячена особливостям функціонування та перекладу термінологічних одиниць у белетристичних творах.

Якщо термін з тексту оригіналу має термін-еквівалент у мові перекладу, то в цьому випадку, зазвичай, не виникає труднощів. Хоча перекладач і тут має бути обережним і